

Κλασική Αρχαιολογία: Ζητήματα νομικής, ηθικής και πολιτικής φύσης

A. Αβραμίδου

aavrami@bscc.duth.gr

ΤΕΤΑΡΤΗ 9:00 – 11:30

Κλασική Αρχαιολογία: Ζητήματα νομικής, ηθικής και πολιτικής φύσης

Όταν η αρχαιολογία ξεπερνάει τις ακαδημαϊκές αίθουσες και τις ανασκαφές, τότε το ενδιαφέρον που προκαλεί παύει να είναι αμιγώς επιστημονικό, αλλά αρχίζει να αφορά όλη την κοινωνία, εγείροντας παράλληλα θέματα ηθικής, νομικής, οικονομικής και πολιτικής φύσεως : Τι οφείλει να πράξει όποιος βρει αρχαιότητες; Τι είναι το εμπόριο αρχαιοτήτων και η αρχαιοκαπηλία; Τι σημαίνει επαναπατρισμός αρχαίων; Ποιος ο ρόλος των Μουσείων; Τι σχέση έχει η τεχνολογία με την πολιτιστική μας κληρονομιά; Πώς συνδέεται η πολιτική με την αρχαιολογία; Κατά τη διάρκεια του μαθήματος θα μας προβληματίσουν συγκεκριμένες περιπτώσεις μελέτης για κάθε θέμα.

Ενδεικτικές Ενότητες Μαθημάτων

Συλλογές και Μουσεία από την αρχαιότητα ως σήμερα

Ελληνική νομοθεσία και διεθνείς οργανισμοί

Αρχαιοκαπηλία και εμπόριο αρχαιοτήτων

Αρχαιολογία και Εκπαίδευση

Αρχαιολογία και σύγχρονες τεχνολογίες

Αρχαιολογία και πολιτική

Αρχαιολογία και πόλεμος

Αρχαιολογία και πολιτιστική κληρονομιά

Τουρισμός

Αρχαιολογία και σινεμά

Βιντεοπαιχνίδια

ΤΡΟΠΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Παρουσίες και συμμετοχή - 30%

Παρουσίαση εργασίας - 30%

Γραπτή εργασία - 40%

ΒΑΣΙΚΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ (βιβλιογραφία για κάθε εργασία θα δοθεί ανάλογα με το θέμα επιλογής, βλ. σχετικό αρχείο)

1. Βουδούρη, Δ. 2003. Κράτος και Μουσεία. Το θεσμικό πλαίσιο των αρχαιολογικών μουσείων. Αθήνα: Σάκκουλας. ISBN: 978-960-301-715-9 ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΤΟΝ ΕΥΔΟΞΟ: 3450

2. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΕΣ ΤΟΥ ΚΛΑΣΙΚΟΥ

Κωδικός Βιβλίου στον Εύδοξο: 50656427

Έκδοση: 1η/2014 Συγγραφείς: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΛΑΝΤΖΟΣ

ISBN: 978-618-5118-03-7 Τύπος: Σύγγραμμα Διαθέτης (Εκδότης): Ι. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε

ΧΡΗΣΙΜΑ:

Κόκκου, Α. 2009. Η μέριμνα για τις αρχαιότητες στην Ελλάδα και τα πρώτα μουσεία. Αθήνα: Καπόν

ISBN: 978-960-6878-11-4 ΚΩΔΙΚΟΣ ΣΤΟΝ ΕΥΔΟΞΟ: 15916

Το πρόσφατο μέλλον Κωδικός Βιβλίου στον Εύδοξο: 50662677

Έκδοση: 1/2016 Συγγραφείς: Δημήτρης Πλάντζος

ISBN: 978-960-504-151-9

Τύπος: Σύγγραμμα Διαθέτης (Εκδότης): Ι. Δουβίτσας & ΣΙΑ Ε.Ε.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Αρχαιολογία και πολιτική

Σάμος

Κέρκυρα

Αμφίπολη

Βεργίνα

Ολυμπία

Αρχαιοκαπηλία και εμπόριο αρχαιοτήτων

Δημιουργία Μουσείων και Συλλογών

Συλλέκτες

Αρχαιότητες σε μεγάλα Μουσεία / Επαναπατρισμοί

Νίκη Σαμοθράκης

Αφροδίτη της Μήλου

Κρατήρας Ευφρονίου

Μάρμαρα Παρθενώνα

Αρχαιολογία και αρχαιότητες στον Α' ΠΠ και κατά Γερμανική Κατοχή

Αρχαιολογία και Τουριστική Ανάπτυξη – Διαχείριση Πολιτιστική Κληρονομιάς

Αρχαιολογία και Εκπαίδευση

Αρχαιολογία και Σινεμα, Video Games & Serious Games

Αρχαιολογία και πόλεμος / Αρχαιολογία και φυσικές καταστροφές

Αρχαιολογία και πολιτιστική κληρονομία στις Παρευξείνιες Χώρες

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Αρχαιολόγοι

Συλλέκτες

Μουσεία

Μεσάζοντες

Νομοθεσία / Δίκαιο

Επιστήμη / Τέχνη / Ομορφια

Ηθική

Πολιτική

Ωφέλη

Σκοπιμότητες

Πολιτιστική Κληρονομιά

Εθνική Κληρονομιά / Ταυτότητα

Ιστορική Μνήμη

Ιδιοκτησία

Εμπορευματοποίηση

Art Crime – Εγκλήματα Τέχνης

Theft - Ληστεία

fakes and forgeries – Απομιμήσεις και Αντιγραφα

Confiscations - Κατασχέσεις

Vandalism – Βανδαλισμοί, Πολιτισμική

Τρομοκρατία

illicit excavation and export of antiquities –

λαθρανασκαφές και εμπόριο αρχαιοτήτων

Esthetic / commercial value

(αξία αισθητική και εμπορική)

Provenance/Provenience/Findspot/Origin =

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ

Context = ΣΥΜΦΡΑΖΟΜΕΝΑ

Illicit Trade = ΠΑΡΑΝΟΜΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Trafficking = ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ

ΔΙΕΘΝΗ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ & ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

The Hague Convention 1954 (1999)
Unesco Convention 1970 (1976, 1978, 1995, 2001)
Unidroit 1995
ECOSOC Resolution 2004 (2008)
European Convention 1985, 1992, 1993, 2009
ICOM code of Ethics for Museums 2006
IEG (Interpol Expert Group) 2008
Charte de Courmayeur (UN-UNESCO) 1992

<https://www.youtube.com/watch?v=vqSBzMphaTc> - - UNESCO on SE Europe

https://www.youtube.com/watch?v=5Qtdil_h-J4 - - HISTORY LOST / Η ΚΛΟΠΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

<https://www.youtube.com/watch?v=DsY2Q2P7v6Q> - - INVESTING ON ANTIQUITIES

<https://www.youtube.com/watch?v=5jlvMoyhK00> -- WHO OWNS THE PAST

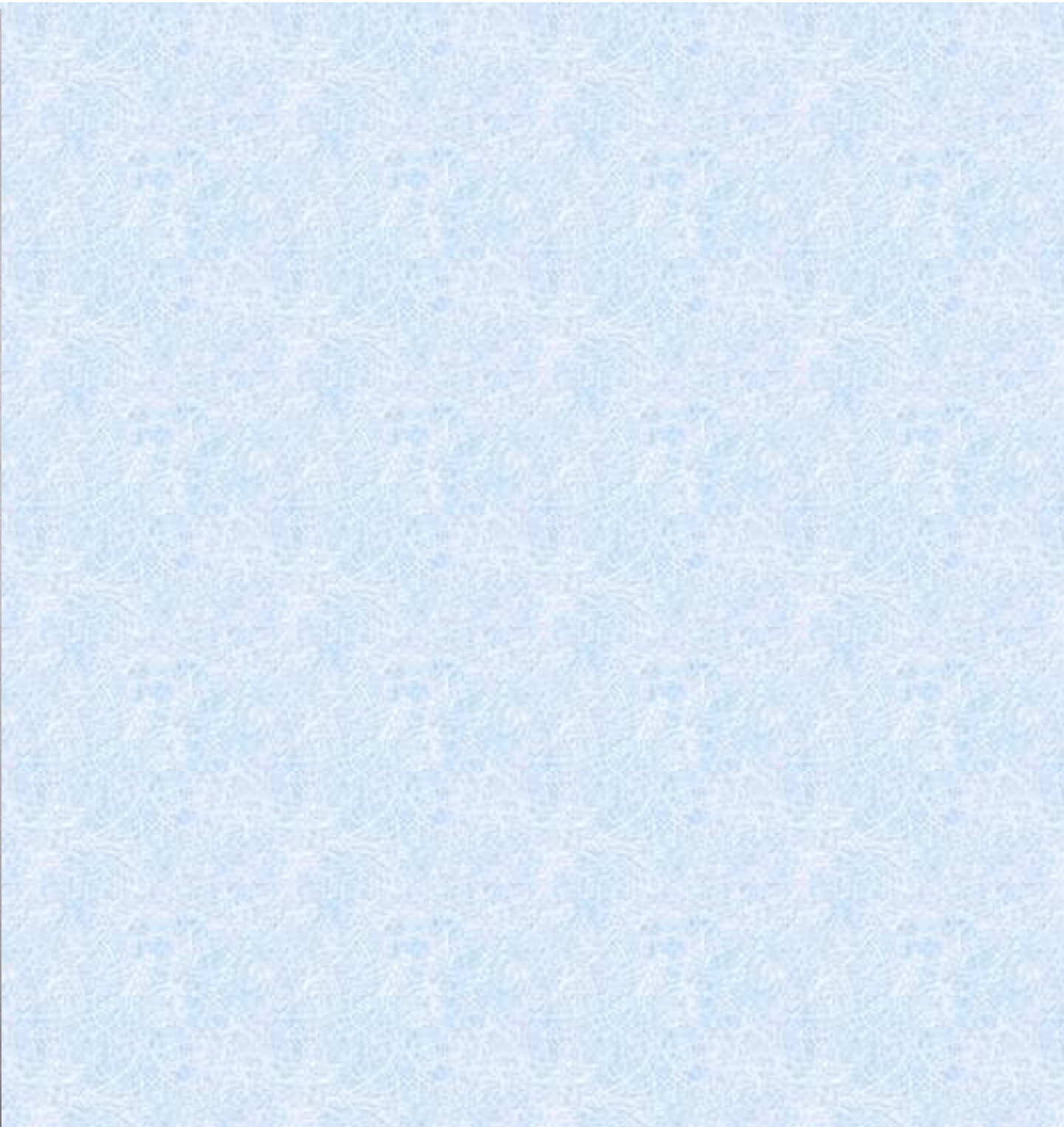
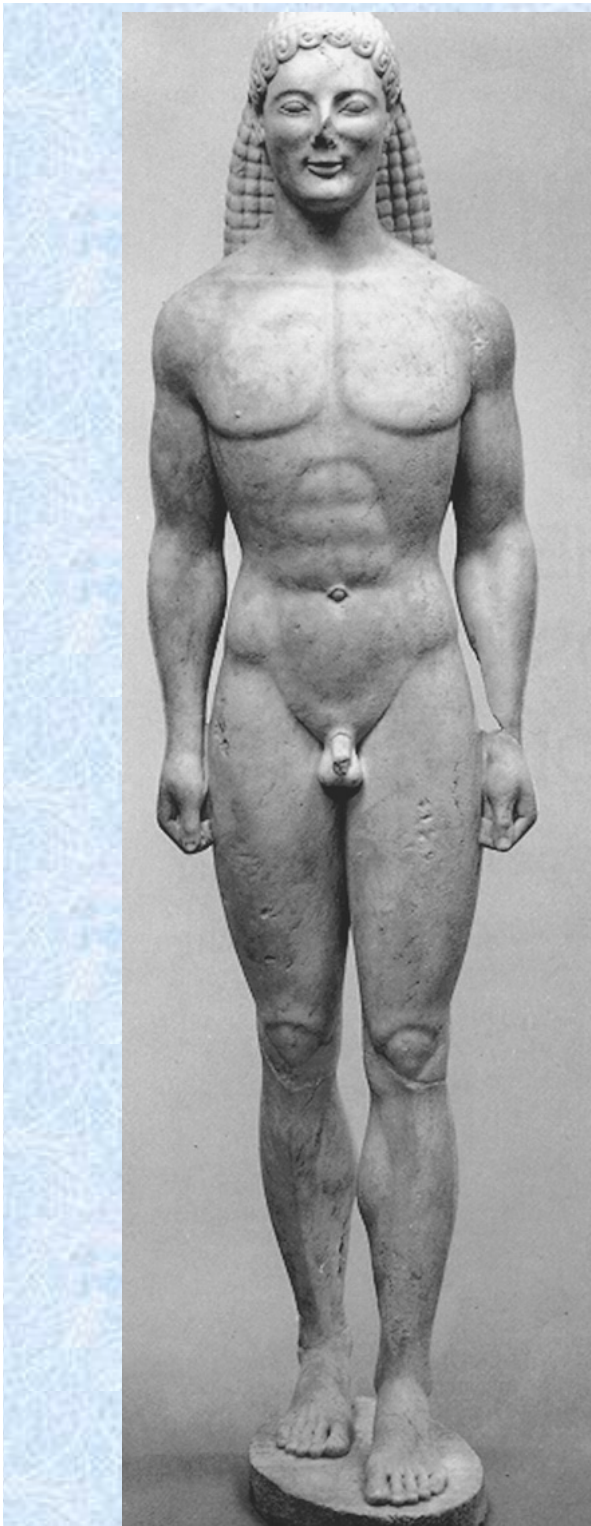

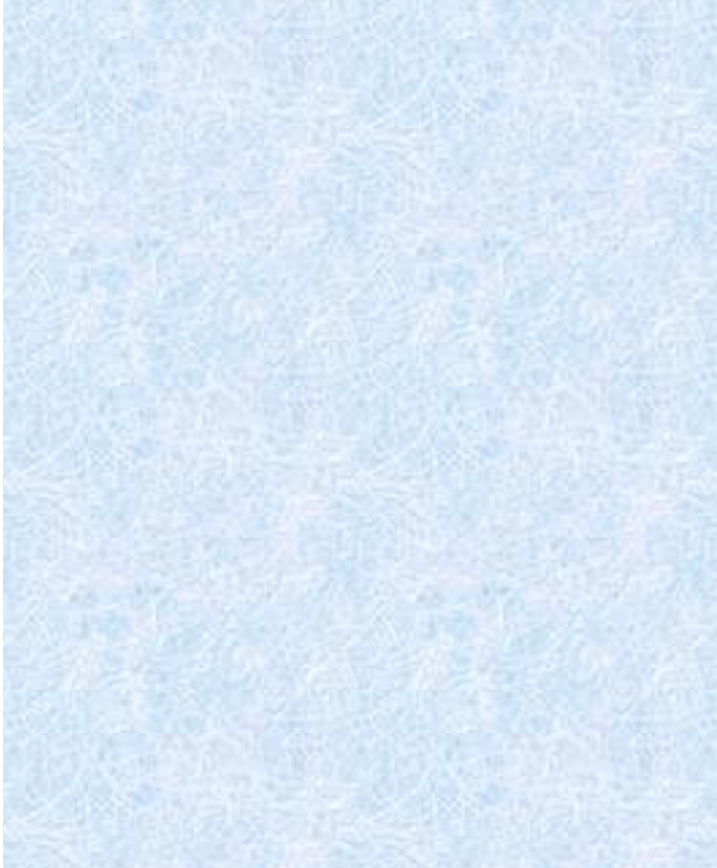

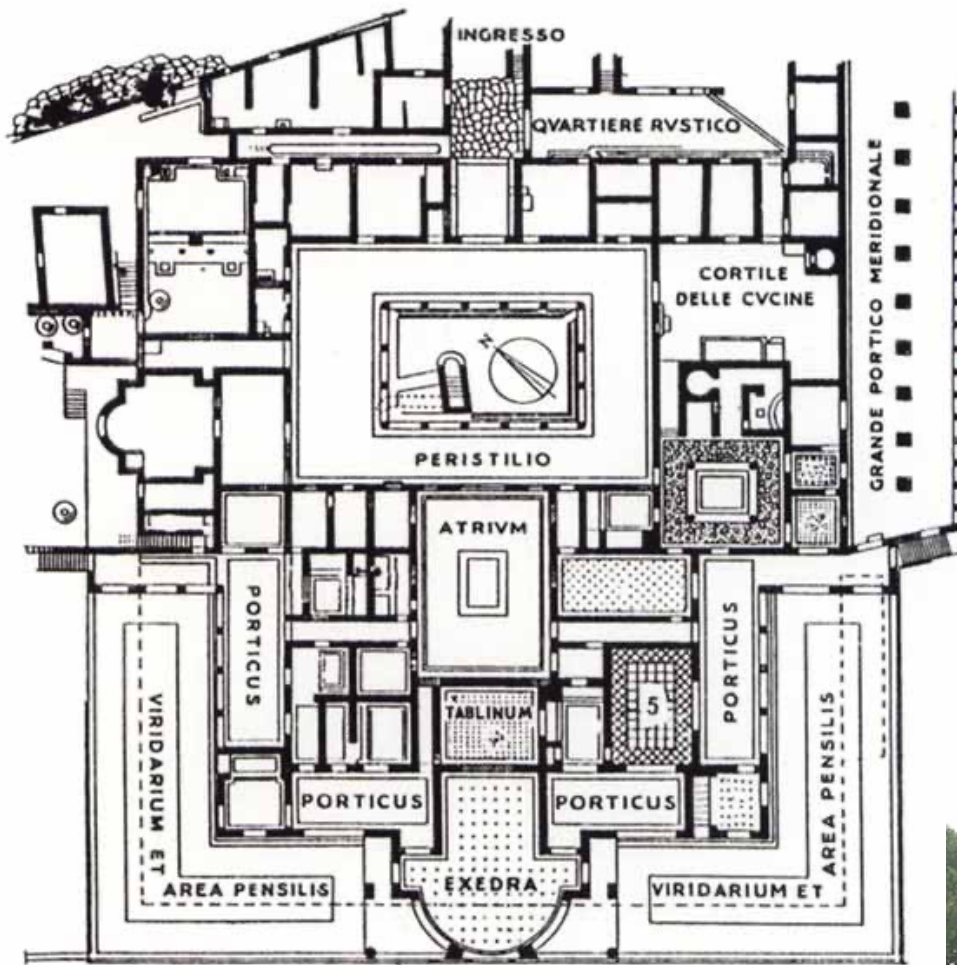

Δημόσια Αρχαιολογικά Μουσεία στην Ελλάδα

Όπως επισημαίνει ο ΣΕΑ, η κυβέρνηση σχεδιάζει να **αποκόψει τα πέντε μεγαλύτερα δημόσια αρχαιολογικά Μουσεία από την Αρχαιολογική Υπηρεσία** και να **διορίσει** σε αυτά Διοικητικά Συμβούλια με πρόσωπα της επιλογής της. Επιλογή που θα οδηγήσει στην παράδοση των αρχαιοτήτων σε πρόσωπα που δεν έχουν σχέση με την αρχαιολογία, στην αύξηση εισιτηρίων, στην κατάργηση κάθε δωρεάν παροχής για το κοινό, στην έμμεση ιδιωτικοποίηση.

Όπως υπογραμμίζουν οι αρχαιολόγοι, τα Διοικητικά Συμβούλια θα έχουν την αρμοδιότητα να ιδρύουν παραρτήματα των Μουσείων στο εξωτερικό, εξάγοντας μόνιμα αρχαιότητες από την Ελλάδα.

«Η πολιτιστική κληρονομιά είναι η κοινή μας περιουσία, δεν την παραχωρούμε στους “εκλεκτούς” της εκάστοτε κυβέρνησης», σημειώνει ο ΣΕΑ.

Ρωμαϊκές Βίλλες = Τα πρώτα Μουσεία

Η έπαυλη των Μυστηρίων στην Πομπηία

Το συγκρότημα του Αδριανού στο Τίβολι

Η σπηλιά του Τιβέριου στη Σπερλόγκα

Απόλλων και Δάφνη, Antonio Pollaiuolo (1430-1498)

Τί συμβαίνει στα ελληνικά αγγεία κατά το Βυζάντιο και τον Μεσαίωνα;;;

Lorenzo de' Medici
Girolamo Macchietti (c1535/1541-1592)

Φοβού τους
Δαναούς
Και δώρα φέροντες

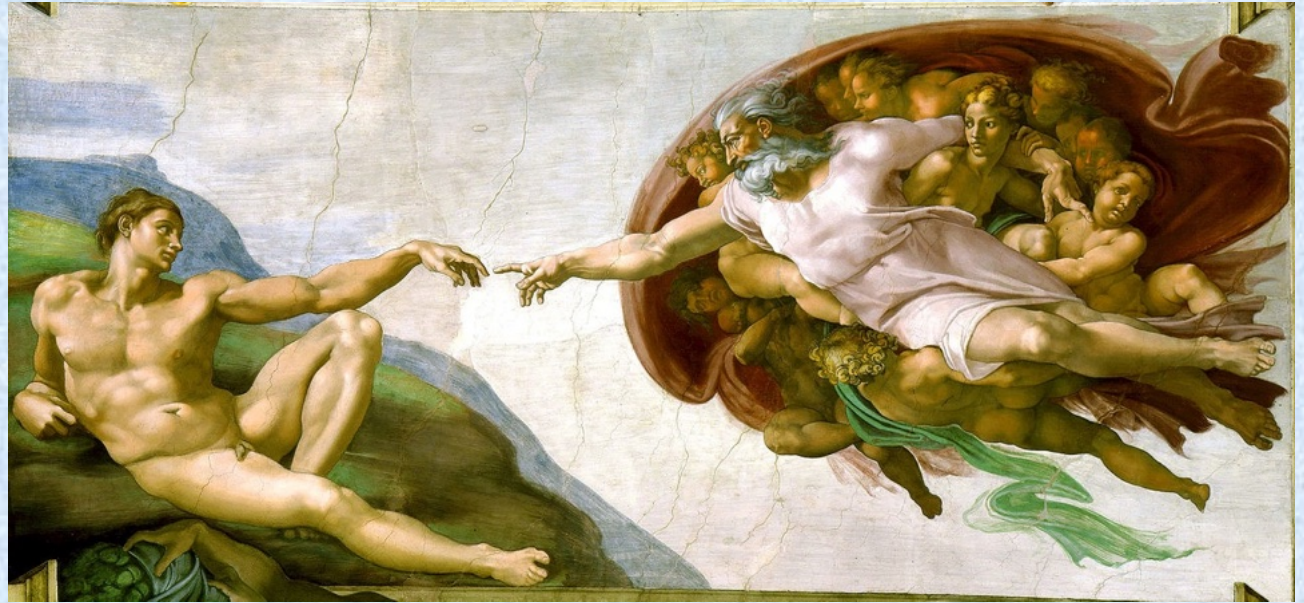
Εύρεση το 1506
στη Ρώμη
Στο παλάτι του
Νέρωνα

Ταύτιση μέσω
Πλίνιου
Έργο Αγήσανδρου
Αθηνόδωρου και
Πολύδωρου από
τη Ρόδο ...ή μήπως
όχι

Μιχαήλ Άγγελος, Εξεγερμένος Σκλάβος
Λούβρο 1513
Για τον Πάπα Ιούλιο ΙΙ ... ανταγωνισμός
με το κλασικό παρελθόν της Ρώμης

Μιχαήλ Άγγελος

Δαυίδ – Φλωρεντία

Η δημιουργία του Αδάμ
Καπέλα Σιστίνα, Βατικανό

Ελληνική κεραμική

Γνωστή πριν τον 18^ο αιώνα αλλά κορύφωση στα μέσα 18^{ου} με μεγάλες ανακαλύψεις από Ιταλία => Ετρουσκικά (Ετρουσκομανία, Ετρούρια του Wedgwood και το 1^ο μη αρχαίο αγγείο στο βρετανικό το 1768)

Grand tour, cabinet des curiosités

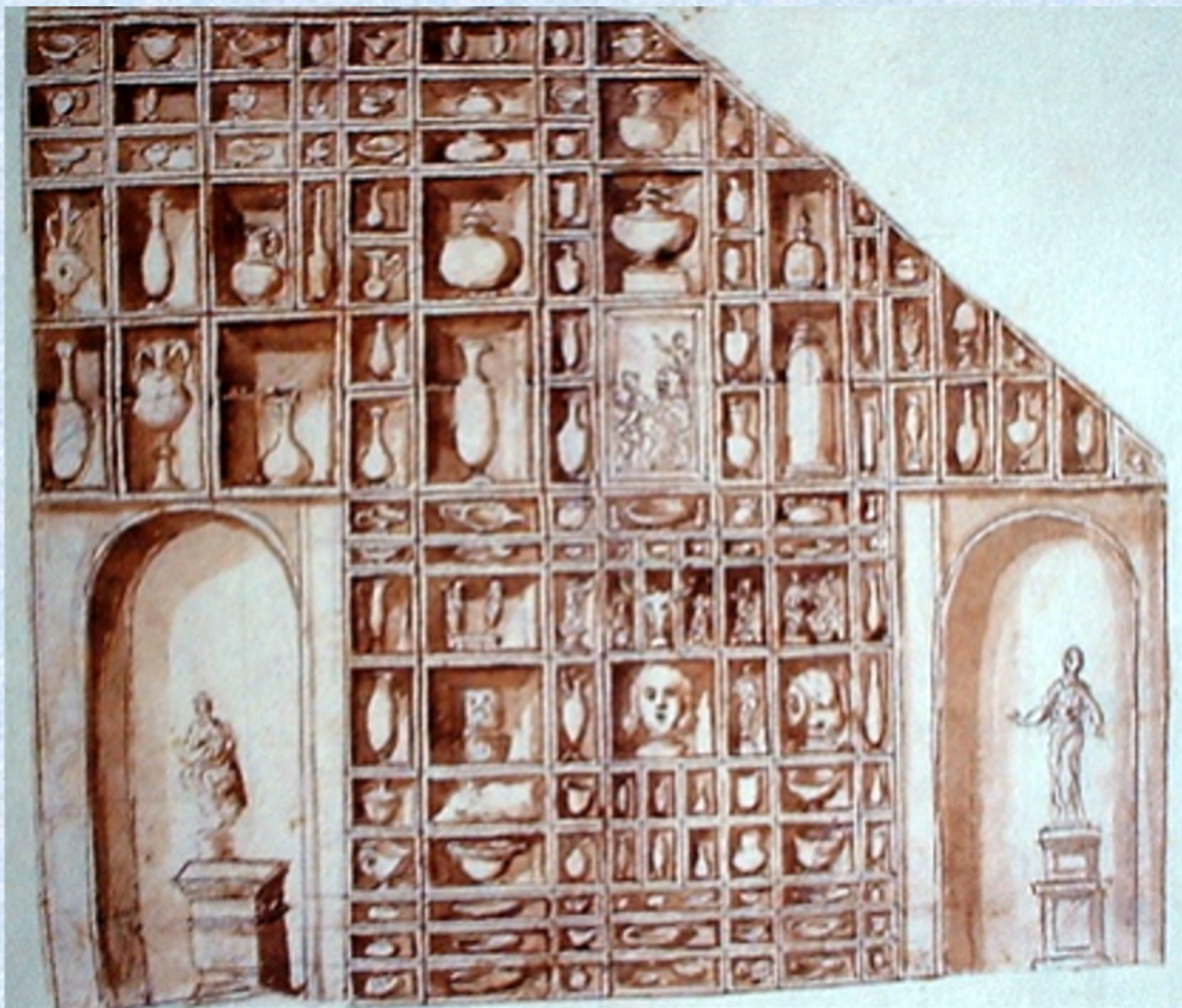
Αγγεία ως έργα τέχνης

Cabinet des Curiosités

Υδατογραφία από τη συλλογή του Andrea Vendramin (1565-1629).

Ελαιογραφία του Albert Küchler
Η Οικογένεια του Oberst Paulsen
1838

Χαρακτικό με το ζεύγος Hamilton
να εξετάζουν αρχαίο αγγείο μπροστά
σε ημιανασκαμμένο τάφο στην Ιταλία

(Tischbein:Hamilton's collection)

Σημαντικές ανακαλύψεις
Νάπολη και Sir William Hamilton (Πομπηία),
σχέδια των τάφων όχι βανδαλισμός...
Emma Lyon, 26 και «κλασικός χορός για τον
Goethe ... χωρίς εσώρουχα» + Lord Nelson

“Attitudes” – ζωντανοί πίνακες

Η συλλογή αγοράστηκε από στο Βρετανικό Μουσείο το 1772 ένα μέρος της χάθηκε στη θάλασσα κατά τη μεταφορά το 1798 από τη Σικελία

A Collection of Etruscan, Greek, and Roman Antiquities from the Cabinet of the Hon. W. Hamilton – 4 τόμοι με σχέδια → επιρροή σε σύγχρονους κεραμείς όπως Wedgwood

Χαρακτικά H.P.F. d'Hancarville

Wedgwood
1800
από βασάλτη

Αρχαίοι συγγραφείς και αρχαιολόγοι
Εμφάνιση αγαλμάτων τον 15^ο πχ Απόλλων Belvedere
Πρώτη ταύτιση: ο Αποξυόμενος του Λυσιππου χάρη στον Πλίνιο
Adolf Furtwängler και η «αρχαιολογία του στυλ»
J.J. Winckelmann: αγγεία ως νέοι πίνακες του Ραφαήλ

«Όπως οι ρωμαίοι άρεζαν την ελληνική πλαστική και την κεραμική,
έτσι και η δύση θα πρέπει να αρχίσει να εκτιμά και τα δυο είδη
τέχνης»

1797 Musée Napoléon και πομπή από την Ιταλία!

Ετρουσκομανία – από τον Μέντιτσι στον Κανίνο

1764 Δυο γεγονότα αλλάζουν τον τρόπο συλλογής και μελέτης των αγγείων

A. J.J. Winckelmann, *Geschichte der Kunst des Altertums* αναγνωρίζει τα αγγεία ως ελληνικά

B. Η συλλογή Hamilton δημοσιεύεται μετά εικόνων (Chevalier D'Hancarville)

= > απόδειξη για ελληνικότητα των αγγείων βλ. Πλίνιο και αποικίες

1826: Vulci και η χρυσή εποχή συλλογής ελληνικών αγγείων

Αρχή ανασκαφών στο Βούλτσι από τον Lucien de Bonaparte (Prince de Canino)

MUSEUM ETRUSQUE

DE

LUCIEN BONAPARTE PRINCE DE CANINO

Fouilles de 1828 à 1829

VASES PEINTS AVEC INSCRIPTIONS

VITERBE
CHEZ CAMILLE TOSONI
IMPRIMERIE
1829.

Anton Raphael Mengs.
Johann Joachim Winckelmann.
67 x 53 cm.
The Hermitage, St. Petersburg, Russia

Απόλλων Belvedere,
Ρωμαϊκό αντίγραφο ελληνικού έργου του 4^{ου} αι πΧ

YRA FILIPPO.

FILIPPINO.

SIGNORELLI.

BRAMANTINO.

MANTEGNA.

GIOVANNI BELLINI.

BONIFAZIO.

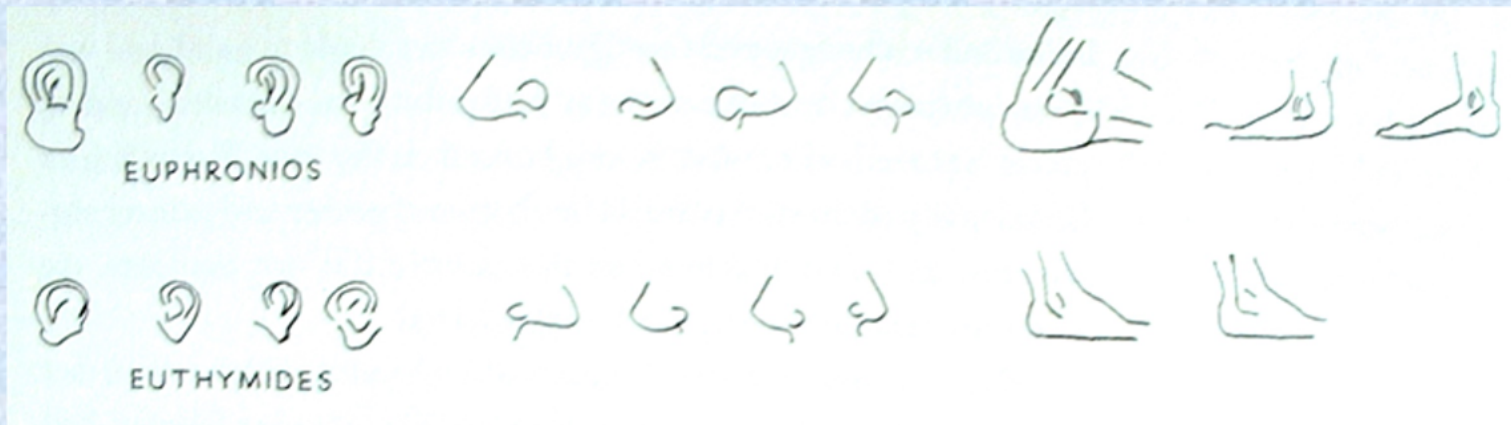

BOTTICELLI.

Connoisseurship

Απόδοση

Giovanni Morelli

Ανατομικές λεπτομέρειες από ενυπόγραφα αγγεία του Ευφρόνιου και Ευθυμίδα

Sir John Beazley και Αττικά Αγγεία

Ελληνες αγγειογράφοι συγκρίνονται με ζωγράφους της Αναγέννησης (JJ Winckelmann)

Η «τέχνη του συλλέγειν» - η εμπορεύσιμη αξία των αγγείων.

Προυπόθεση: εκτίμηση τέχνης και εξαιρετική ποιότητα

Η οπτική αλλάζει μετά τον Β' ΠΠ

Μέθοδοι ανάλυσης: τεχνολογική, τυπολογική, με βάση τα συμφραζόμενα

Εννομες ανασκαφές και αλλαγή λόγου ανασκαφής – συνέπειες;

Πώς αλλάζει η νοοτροπία απέναντι στα αγγεία – μελέτες από συλλέκτες

Συλλογή ως ευχάριστη ενασχόληση – επιρροή από σύγχρονη τέχνη – μελέτη, δημοσίευση και συντήρηση

Αρχαιολογία = Καταστροφή

Αρχαιολογία και εθνικισμός

Έλεγχος και συστηματική ανασκαφή => αύξηση ζήτησης στην αγορά => λαθρανασκαφή

→ Άρα ο συλλέκτης συγκεντρώνει κομμάτια με βάση τη διαθεσιμότητα και το προσωπικό γούστο

(και φυσικά χρήματα)

Τα ενδιαφέροντα των μελετητών επιδρούν και στο γούστο των συλλεκτών

Συλλέκτες και Ηθική => Unesco (1970 Convention on the Means of Prohibiting and Preventing Illicit Import and Transfer of Ownership of Cultural Property)

Corpus Vasorum Antiquorum CVA 1919 1^η έκδοση το 1923 από τον Pottier

Οι απαρχές της Τέχνης ως Πολιτισμική Περιουσία–

Τί συμβαίνει όταν κάποιος την αρπάζει, ιδιοποιείται, συγκεντρώνει μαζικά??

Παραδείγματα από αρχαιοτάτων χρόνων ειδικά στη Μεσόγειο, όπου οι πόλεμοι ήταν συνηθισμένο φαινόμενο. Ειδικά για τους Ελληνες και τους Ρωμαίους, η μοίρα τους ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με τα τέχνηρα και τα μνημεία και πώς αυτά υπέφεραν ανά τους αιώνες.

Το πιο διάσημο παράδειγμα κατάχρησης εξουσίας και ιδιωτικοποίησης κοινής πνευματικής και καλλιτεχνικής περιουσίας ήταν η θητεία του **Γάιου Βέρρου** ως κυβερνήτης της Σικελίας τον 1^ο αι πΧ (**Κικέρωνας Κατά Βέρρου**) :

Θέματα που προκύπτουν από τους λόγους και τις κατηγορίες που επισύρει:

Σε ποιον ανήκει η τέχνη – ειδικά σε καιρό πολέμου;

Ποια είναι η ηθική διάσταση της καλλιτεχνικής περιουσίας / συλλογής τέχνης;

Ο Βέρρος καταχράστηκε τη θέση του κι αντί να προστατεύει τα μνημεία, τα συγκέντρωνε για λογαριασμό του

Τα κείμενα του Κικέρωνα είχαν μεγάλη απήχηση αργότερα στον 18^ο και 19^ο αι όταν ανάλογα προβλήματα έκαναν την εμφάνισή τους (Burke vs Hastings, Wellington and Napoleon, Elgin)

Ερωτήματα που εγείρει:

- Γιατί εκτιμούμε την τέχνη; Romanitas vs επιρροή από Ελλάδα
- Ποιος θα πρέπει να κατέχει έργα τέχνης; Ιδιωτική και δημόσια τέχνη – τέχνη και θρησκεία
- Τα μνημεία/τέχνηρα θα πρέπει να έχουν συγκεκριμένη θέση όπου ανήκουν;
- Τι συμβαίνει σε περίοδο πολέμου;
- Θα πρέπει οι νικητές να αφήνουν τους ηττημένους να διατηρήσουν τα μνημεία τους; Γιατί;
- ΒΑΣΙΚΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ: Η τέχνη έχει βαθύτερη σημασία από το να είναι απλή περιουσία
- Όταν ανέλαβε ο Κικέρωνας το κατηγορητήριο εναντίον του Βέρρου και υπέρ των Σικελών, ήταν ένας νεαρός δικηγόρος που ήθελε μια σημαντική υπόθεση για να αναδειχθεί. Η δίκη ξεκίνησε στις 5 Αυγούστου το 70 πΧ και τα στοιχεία που παρέθεσε ο Κικέρωνας στον σύντομο εναρκτήριο λόγο του ήταν τόσο επιβαρυντικά ώστε ο Βέρρος οδηγήθηκε άμεσα στην εξορία
- Σκεφτείτε πως αιώνες αργότερα, όταν ιδρύθηκε η Νέα Ρώμη, ανάλογες ανακατατάξεις και μετακινήσεις έλαβαν χώρα για να διακοσμηθεί η νέα πρωτεύουσα

Ελληνικά έργα τέχνης καταφθάνουν στη Ρώμη ως λάφυρα πολέμου και κατακτήσεων: μαζί τους έρχονται πολλά χρήματα, σκλάβοι, κινητά αγαθά κ.ά.

Οι Ρωμαίοι έχοντας κατακτήσει σχεδόν όλη την Ευρώπη ανέπτυξαν ένα σύστημα διαχείρισης λαφύρων: ένα τμήμα αφιερωνόταν στους θεούς, ειδικά τα αγάλματα, οι σκλάβοι και τα χρήματα από την αγοραπωλησία τους τόνωναν την οικονομία και συντηρήσαν τον στρατό. Οι πλούσιοι αναζητούσαν ελληνικά αγάλματα, πίνακες, επιπλα, κοσμήματα κλπ

Σημειωτέον: τα αγάλματα των θεών αρπάζονταν από τεμένη και ναούς...

Σήμερα;; Τι εννοούμε με τον όρο πολιτισμική περιουσία και κληρονομιά;; υπάρχουν διαφορές;;;

Ξεν. Κυρ. 7.5.73

νόμος γὰρ ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις αἰδιός ἐστιν, ὅταν πολεμούντων πόλις ἀλῶ, τῶν ἐλόντων εἶναι καὶ τὰ σώματα τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ χρήματα. οὐκ οὖν ἀδικία γε ἔξετε ὅ τι ἂν ἔχητε, ἀλλὰ φιλανθρωπία οὐκ ἀφαιρήσεσθε, ἦν τι ἔατε ἔχειν αὐτούς.

Ρωμύλος και «σπόλια» ως αναθήματα => οικειοποίηση ξένων θεών – τί δείχνει;

Τί είδους λάφυρα καταλαμβάνουν οι Ρωμαίοι και απο πού;

Τί αποτέλεσμα έχει η εισαγωγή τους στο ρωμαϊκό τρόπο ζωής;

Πολύβιος – Κικέρωνας και ο Βέρρος, γιατί δεν δικαιολογείται η στάση του;

«Τέχνη» και πόλεμος – τί θεωρείται αναμενόμενο και τί νόμιμο;

Η ρητορική τακτική του Κικέρωνα και η επίδρασή των λόγων του στους μετέπειτα ηγέτες

Υπάρχουν προηγούμενα; Ηρόδοτος, Θουκυδίδης, Πολύβιος

Η στήλη του Νάραμ Σιν, 2230 πΧ
Από τη Μεσοποταμία, στα
Σούσα (Παρίσι...)

Νάραμ Σιν (Ακκαδική
αυτοκρατορία – Κάτω
Μεσοποταμία) «Θεός -
Βασιλεύς του σύμπαντος»
vs φυλή του Ιράν 2250 πΧ

Σιππάρ – Ελαμίτες 1158 πΧ->
Σούσα – Γάλλοι 1898

Έπος: **Η κατάρα της Ακκάδ**

Άλλο παράδειγμα «ευγενούς
βασιλέως»:

Κατάληψη Ιερουσαλήμ από τον
Ναβουχοδονόσορα, Εβραίοι,
Ναός και Κύρος ο
Μεγαλοπρεπής (568 πΧ)

«Φιλανθρωπία» βλ. Ξενοφώντα
(360πΧ)

**The Dark Pictures Anthology:
House of Ashes**

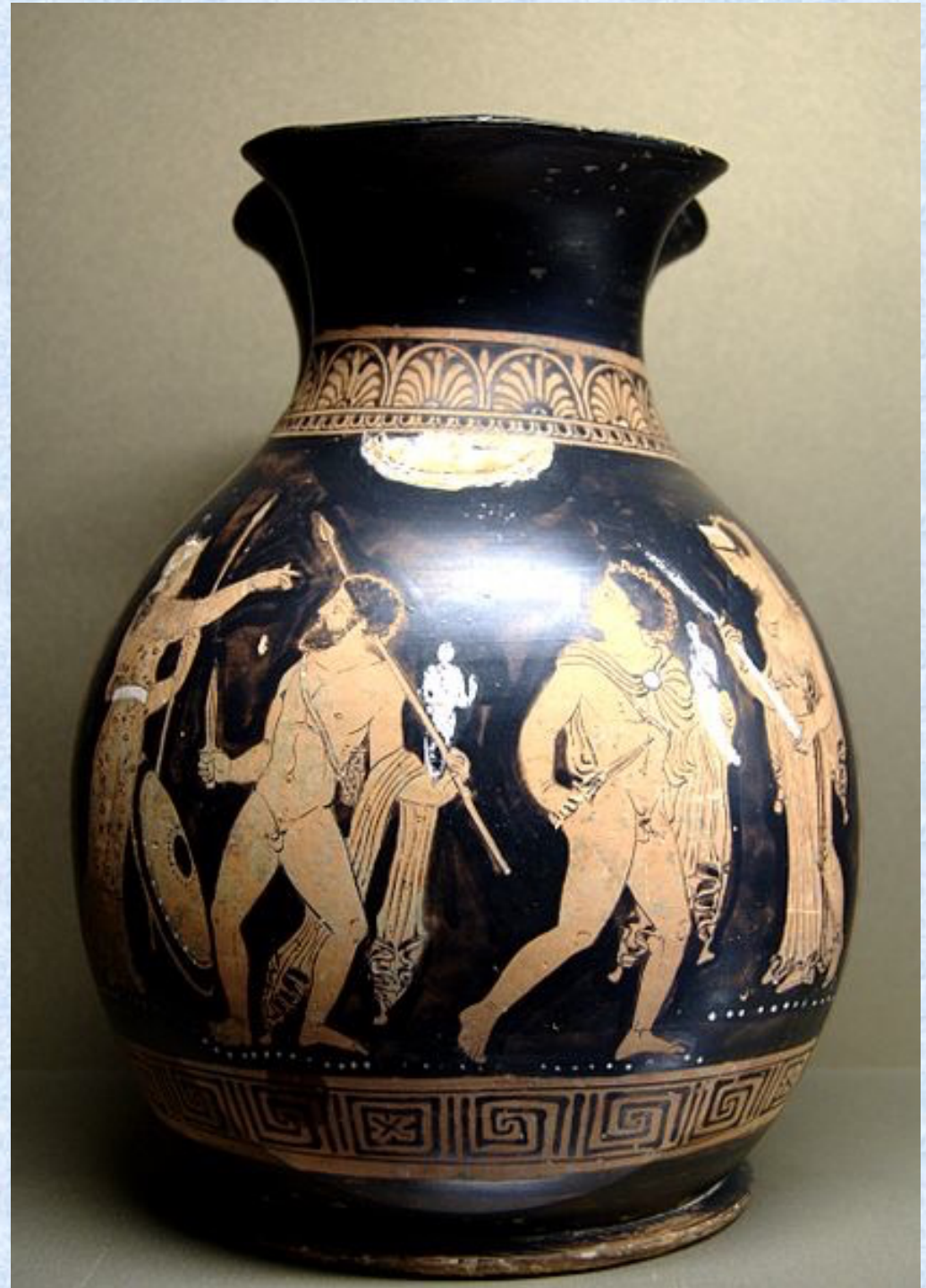

Box art for the game, featuring protagonist
Rachel King

Developer(s)	Supermassive Games
Publisher(s)	Bandai Namco Entertainment
Director(s)	Will Doyle
Producer(s)	Pete Samuels Dan McDonald Dom Ireland
Writer(s)	Khurrum Rahman
Composer(s)	Jason Graves
Series	<i>The Dark Pictures Anthology</i>
Engine	Unreal Engine 4

Ελληνικά παραδείγματα...
Τροία και Παλλάδιο
Αρπαγή, λεηλασία, πειρατεία

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΑΘΗΝΑΣ ΑΠΌ ΠΕΡΣΕΣ 479 πΧ
Περσικοί αποθέτες και αρπαγές Ξέρξη
Οι Τυραννοκτόνοι στα Σούσα κι επιστροφή
τους από τον Μ. Αλέξανδρο

Έπειτα από τις επιδρομές του Σύλλα – 86 πΧ

Ληλασία ιερών αντικειμένων και συνεπειες –
ο σώφρων Δάτις, ναύαρχος του Δαρείου

Μαραθώνας

Αρχαία Ελληνικά δεδομένα: τί ωθεί την καλλιτεχνική δημιουργία; Πχ κατασκευή ναών, αναθημάτων, θησαυρών κλπ

Πού ήταν στημμένα τα περισσότερα αντικείμενα; Σε ποιον ανήκαν;

Δημόσια ή ιδιωτική ιδιοκτησία; (Αθήνα, Ακράγας, Όλυθος, Σπάρτη - - Αλκιβιάδης)

Διονύσιος Ι των Συρακουσών και η ανάγκη εξαγοράς μισθοφόρων: «δάνειο» από τον θεό... στα βήματα του Βέρρου

Φωκαείς και η λεηλασία των Δελφών – ΤΕΑΡΑΣΤΙΑ ΠΟΣΑ ΣΕ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΗΞΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ – ΑΚΟΜΗ ΚΑΙ Ο ΤΡΙΠΟΔΑΣ ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΝΙΚΗ στις Πλαταιές... Γαλάτες vs Αιτολείς – και μετά ασυγκράτητοι οι υπερασπιστές των Δελφών...

Αλέξανδρος και Σούσα – λεηλασία ως μέσο συντήρησης μισθοφόρων

Αιτολείς vs Μακεδόνων λεηλασία Δίου και Δωδώνης = > αντίποινα, καταστροφή Θέρμου

κατά την αρχαϊκή και κλασική εποχή η αρπαγή των έργων δεν ήταν αυτοσκοπός – τα δεδομένα αλλάζουν από τα ελληνιστικά χρόνια κι έπειτα

Τί γίνεται στη Ρώμη; (Γαλάτες, Ετρούσκοι, Ρωμαίοι, Διονύσιος Α). Λίβιος και η άλωση των Βηίων (Veii) – Θριαμβικές πομπές

Κικ. Βερ. 2.4.1

I come now to what Verres himself calls his **passion** what his friends call his **disease**, his **madness**; what the Sicilians call his **rapine**; what I am to call it, I know not. I will state the whole affair to you, and do you consider it according to its own importance and not by the importance of its name. First of all, O judges, suffer me to make you acquainted with the description of this conduct of his; and then, perhaps, you will not be very much puzzled to know by what name to call it. I say that in all Sicily, in all that wealthy and ancient province, that in that number of towns and families of such exceeding riches, **there was no silver vessel, no Corinthian or Delian plate, no jewel or pearl, nothing made of gold or ivory, no statue of marble or brass or ivory, no picture whether painted or embroidered, that he did not seek out, that he did not inspect, that, if he liked it, he did not take away.**

venio nunc ad istius, quem ad modum ipse appellat, **studium**, ut amici eius, **morbum** et **insaniam**, ut Siculi, **latrocinium**; ego quo nomine appellem nescio; rem vobis proponam, vos eam suo non nominis pondere penditote. genus ipsum prius cognoscite, iudices; deinde fortasse non magno opere quaeritis quo id nomine appellandum putetis. nego in Sicilia tota, tam locupleti, tam vetere provincia, tot oppidis, tot familiis tam copiosis, ullum argenteum vas, ullum Corinthium aut Deliacum fuisse, ullam gemmam aut margaritam, quicquam ex auro aut ebore factum, signum ullum aeneum, marmoreum, eburneum, nego ullam picturam neque in tabula neque in textili quin conquisierit, inspexerit, **quod placitum sit abstulerit.**

Τί σκοπό έχουν οι δικανικοί λόγοι του Κικέρωνα (70 πΧ); Τι θέλει να καταδείξει;
Ποιός είναι ο Βέρρος;
Εγκληματική συλλογή τέχνης – γιατί; Τί είδους συμπεριφορά προσάπτεται στον Βέρρο;

«Ιερή τέχνη»

«Ιδιωτική τέχνη»

Πού εκφωνούνται οι λόγοι; Ήταν γνώστες της τέχνης οι δικαστές;

«Τέχνη προς θέαση» - μυσταγωγοί

2^{ος} αιώνας πΧ και αρχή «εμπορίου τέχνης»

Μανία ή συλλογή;

Marcus Tullius Cicero

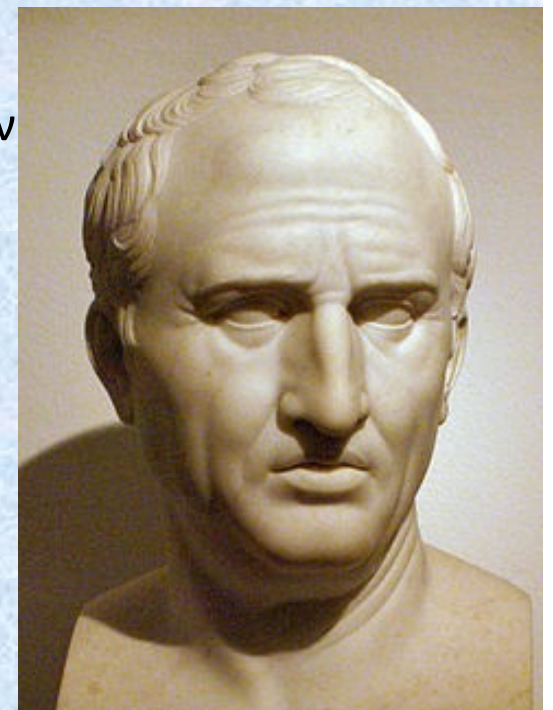
Το νομικό πλαίσιο λίγο μετά την εποχή του Βέρρου: Γάιου *Institutes*:
Res Sacrae & Res Religiosae (160 μΧ) => ιδιοκτησία θεών και ανθρώπων

Res sacrae (sacrilegium), res publicae (peculatus), res privatae (furtum)

Profanus (ηθικά και νόμιμα ζητήματα)

Latrocinium (βανδαλισμός και πειρατεία)

Decorum του Κικέρωνα και η στάση του απέναντι στα *luxuria*

Κικέρωνας και Βέρρος γνώστες της ελληνικής τέχνης - -αλλά κι οι δικαστές!!!!

Κικέρων επαφές ενόσω ήταν *quaestor* στη Σικελία το 75

Βέρρος το 80 με την λεγεώνα της Ασίας κι έπειτα ως κυβερνήτης της σικελίας, 73-71

Κριτήρια συλλογής Βέρρου:

Αρχαιότητα, αισθητική, αξία, σύνδεση με καλλιτέχνη

Απογύμνωσε όλα τα ιερά και δημόσια κτήρια της σικελίας από έργα γνωστών και μη καλλιτεχνών (Λύσιππος,

Πραξιτέλης, Μύρων, Πολύκλειτος)

Πορτρέτα, πίνακες, ανάγλυφα, κεραμική, μεταλλοτεχνία, ελεφαντοστά, κοσμήματα, συνχάλκινα έργα από ελληνικά ιερά (Δήλος, Κόρινθος, Σάμος κ.ά.)

ΠΟΥ ΠΗΓΑΝ: σε βίλλες και στην *domus* στη Ρώμη του Βέρρου, σε φίλους (για πολιτικές και άλλες χάρες), ενώ τα ασημικά χρησιμοποιούνταν σε συμπόσια

Δεν γνωρίζουμε το σπίτι του - «οι συναλλαγές» δεν αναγράφονται στις *tabulae*

Από τους λόγους φαίνεται πως τέχνηρα κάλυπταν όλη την έκταση του σπιτιού

Παρόμοια χρήση πχ γλυπτά που κοσμούσαν την είσοδο του ιερού στη Σάμου, κοσμούσαν το *atrium* του Βέρρου

Άλλα από κοινή θέα στα πιο ιδιαίτερα δωμάτια (*cubiculum*) πρβλ Αποξυόμενος και Τιβέριος... ο οποίος αναγκάστηκε λόγω κατακραυγής να το επιστρέψει στις Θέρμες του Αγρίππα

ΕΜΠΟΡΙΟ πχ Αφροδίτη Κνίδου και χρέη πόλης – Νικόδημος Βιθυνίας, Σικυώνα και δημοπρασία Δημοτικής Πινακοθήκης (Απελλής) = Πορτογαλία και J. Miró

Κικέρων η συλλογή του

Titus Pomponius Atticus = ο άνθρωπος του στην Αθήνα ειδικά για τη διακόσμηση της περίφημης villa Toscana με τα γυμνάσια (Ακαδημίες) = μεταφορά μεγάλων ιδεών σε ιδιωτικό χώρο - - αναδρομή στις καλές εποχές και τη διαμονή του στην Αθήνα

«convenientia» στον χώρο οι επιλογές του Κ.

Βέρρος – Κίκερων = = δύο διαφορετικές πρακτικές στη συλλογή έργων

Περιγραφή τέχνης στον Κικέρωνα

Οικείες στο Herculaneum και την Πομπηία σηματοδοτούν την αλλαγή θεώρησης της τέχνης κατά την ύστερη RP και πρώιμη αυτοκρατορική εποχή – domus – otium / negotium & Vitruvius

Τεχνο-ιστορική παράθεση τέχνης από τον Κικέρωνα:

ηλικία/χρονολόγηση (antiquissima/religiosissima),

εμπορική/οικονομική αξία (επιχείρημα Βέρρου: αγορά όχι αρπαγή),

απόδοση σε καλλιτέχνη

ιστορικά συμφραζόμενα και προηγούμενη ιδιοκτησία/ προέλευση (παράδειγμα Σκιπίωνα Αφρικανού),

Αισθητική (pulcherrimus, perfectus) πρβλ. Πλίνιο Περσβύτερο και *Naturalis Historia* 1ος αι μΧ

«Κοινές αξίες» ανάμεσα σε Ρωμαίους και Έλληνες!

Το χειρότερο που έκανε ο Βέρρος, κατά τον Κικέρωνα, ήταν η αρπαγή του αγάλματος της Ceres (Δήμητρας) από την Εννα της Σικελίας – γιατί;

Πώς φυλάγονται οι πόλεις από τον Βέρρο;

Πολιτισμική Ιδιοκτησία – Πολιτιστική Κληρονομιά = προστασία από διεθνείς και εθνικές νομοθεσίες

Πώς έγινε η μετάβαση από «**τέχνη ως λάφυρα**» στη **τέχνη ως πολ κληρονομιά** και στην ανάγκη προστασίας της τόσο εν καιρώ ειρήνης όσο και πολέμου;

Βασικός παράγοντας εξέλιξης της δικαστικής σκέψης (κατα βάση σταδιακά από τον 17^ο ως τον 19^ο):

Ολλανδός **Hugo Grotius' *Mare liberum* 1609 >> *De iure praedae* 1606 =>** παγκόσμια εφαρμογή του νομικού πλαισίου

Ελβετός δικαστής **Emmerich de Vattel 1758 (βλ απόσπασμα παρακάτω)**

και ο πάντα επίκαιρος χαρακτήρας των λόγων του Κικέρωνα => Σικελία ως τμήμα της grand tour:

Μέσα 18^{ου} γενιέται η ιδέα διαχωρισμού της τέχνης, ιερής και «πολιτισμικής κληρονομιάς σε ένα πλαίσιο νόμων.

Geneva Convention / Συνθήκη Γενεύης 1864 κι έπειτα (Διεθνές Δίκαιο)

1920 «League of Nations / La Société des Nations», “humane”. Διαχωρίζεται η πολιτιστική κληρονομιά από γη, πλοια και άλλα είδη ιδιοκτησίας - - 1795 [Immanuel Kant's Perpetual Peace: A Philosophical Sketch](#)

§ 168. What things are to be spared.

For whatever cause a country is ravaged, **we ought to spare those edifices which do honor to human society**, and do not contribute to increase the enemy's strength, — **such as temples, tombs, public buildings, and all works of remarkable beauty**. What advantage is obtained by destroying them? It is declaring one's self an enemy to mankind, thus wantonly to deprive them of these monuments of art and models of taste; and in that light Belisarius represented the matter to Tittila, king of the Goths. **We still detest those barbarians who destroyed so many wonders of art, when they overran the Roman empire**. However just the resentment with which the great Gustavus was animated against Maximilian, duke of Bavaria, he rejected with indignation the advice of those who wished him to demolish the stately palace of Munich, and took particular care to preserve that admirable structure.

Nevertheless, if we find it necessary to destroy edifices of that nature in order to carry on the operations of war, or to advance the works in a siege, we have an undoubted right to take such a step. The sovereign of the country, or his general, makes no scruple to destroy them, when necessity or the maxims of war require it. The governor of a besieged town sets fire to the suburbs, that they may not afford a lodgment to the besiegers. Nobody presumes to blame a general who lays waste gardens, vineyards, or orchards, for the purpose of encamping on the ground, and throwing up an entrenchment. **If any beautiful production of art be thereby destroyed, it is an accident, an unhappy consequence of the war**; and the general will not be blamed, except in those cases when he might have pitched his camp elsewhere without the smallest inconvenience to himself.

Ναπολεόντειοι πόλεμοι: Συμφωνία με τον Δούκα της Πάρμας να δοθούν στον Ναπολέοντα 20 πίνακες... Η αρχή των λεηλασιών, «Musée Napoléon» – Παρίσι η νέα Ρώμη
Οι αρπαγές του Ναπολέοντα συγκρίνονται με τις λεηλασίες των Mummius & Marcellus

Παρίσι και Μουσείο Ναπολέοντος ως κέντρο καλλιτεχνικής παραγωγής και βάση αριστουργημάτων... Τί μας θυμίζει;

Ο Ναπολέων στην Αίγυπτο, 1798

Αν και κατατροπώθηκε, βοήθησε στη

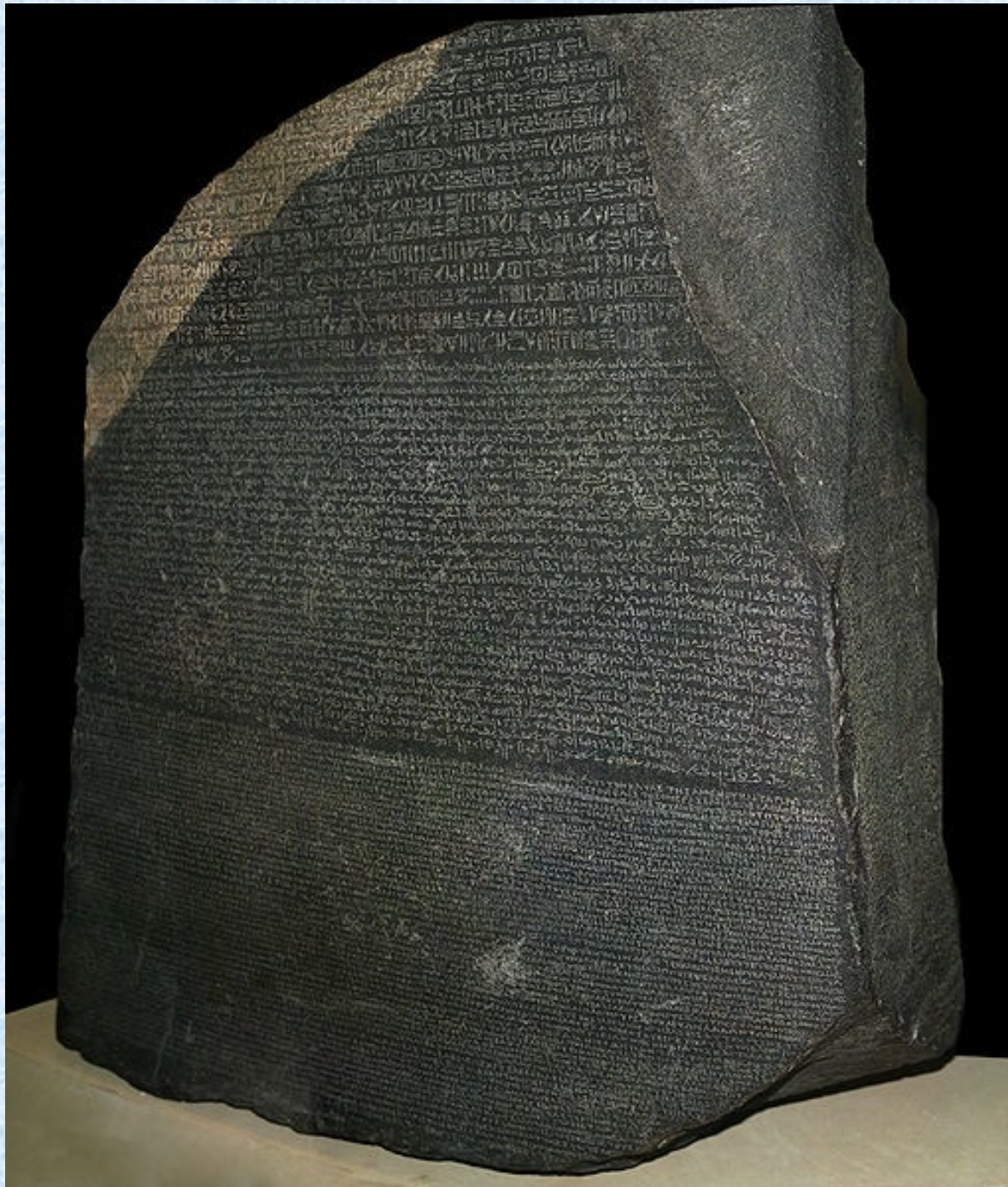
Γέννηση της Αιγυπτιολογίας:

167 επιστήμονες!

Στήλη της Ρωσέτης/Ροζέτα

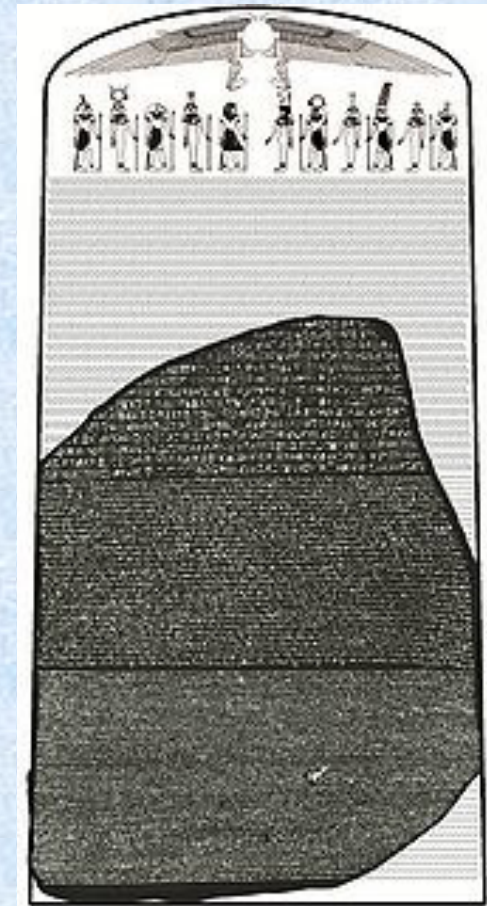

196πΧ

Η στήλη της Ροζέτας
Σήμερα στο Βρετανικό...
Και από το 2003 αίτημα
της Αιγυπτιακής
κυβέρνησης να
επαναπατριστεί

Βρετανικός ιμπεριαλισμός – νέοι «Βέρροι»: Edmund Burke vs **Warren Hastings** και η παραμονή του στην Ινδία ως κυβερνήτης (τ. 18^{ου} / αρχ 19^{ου}) &

Thomas Bruce 7th Earl of Elgin

“British Ambassador Extraordinary to the Sublime Porte of Selim III”

Διακόσμηση του Broomhall (έδρα του στη Σκωτία), φίλος του Sir W. Hamilton, WR Hamilton ως βοηθός του,

φιρμάνι «να μελετήσει,.. κάνει μετρήσεις και σχεδιάσει...κάνει εκμαγεία...ανασκάψει στα απορρίματα για επιγραφές και να πάρει μαζί του (από τις επιγραφές) τμημάτα με γράμματα ή μορφές χωρίς παρενόχληση από την την Ακρόπολη των Αθηνών»

George Gordon =Lord Byron “The Curse of Minerva” 1811 αλλά θαυμασμός του Καθ. Clarke, Cambridge και την αρπαγή της Καρυάτιδος από την Ελευσίνα...

Edward Dodwell επικριτής του Ελγιν «βανδαλισμός»

Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ – Λόρδος Βύρων

...

Έχω δει πολλούς πολέμους κι ερημώσεις να πληθαίνουν
κι άλλες τόσες τυραννίες να ανεβοκατεβαίνουν.

Απ' του Τούρκου τη μανία γλίτωσα και του Βανδάλου,
μα η χώρα σου έναν κλέφτη μου 'χει στείλει πιο μεγάλο.

Κοίτα, άδειος ο ναός μου, κατοικία ρημαγμένη,
και στοχάσου τι μιζέρια είναι γύρω απλωμένη.

Τούτα ο Κέκροπας, κι εκείνα τα 'χε ο Περικλής στολίσει,
κι ο Αδριανός τις Μούσες για να τις παρηγορήσει,
και ευγνωμονώ και όσους το ναό μου έχουν χτίσει,
μα ο Αλάριχος κι ο Έλγιν μ' έχουν άγρια συλήσει.

...

Και στο τέλος, μες στο τόσο το ανώνυμο το πλήθος,
θα βρεθεί κάποιος διαβάτης που θα έχει λίγο ήθος·
λυπημένος, βλέποντάς τα, άφωνος θ' αγανακτήσει,
θα θαυμάσει τα κλεμμένα, μα τον κλέφτη θα μισήσει.

Ω, καταραμένη να 'ναι η ζωή του και ο τάφος
και οργή να συνοδεύει το ιερόσυλό του πάθος.

Τ' όνομά του η Ιστορία δίπλα σ' εκείνού θα γράψει
του τρελού, που της Εφέσου το ναό 'χε κατακάψει.

Κι η κατάρα μου πιο πέρα απ' τον τάφο να τον πάει
και το μίσος αιωνίως και τους δυο να κυνηγάει.

Ο Ηρόστρατος και ο Έλγιν, και οι δυο ατιμασμένοι,
μα ο δεύτερος πιο μαύρος απ' τον πρώτο θ' απομένει.

Λουδοβίκος Α΄ της Βαυαρίας και γλυπτά Αφάιας μέσω του WR Hamilton & CR Cockerell (αντί για το βρετανικό – αντ' αυτού η ζωφόρος από τον Επικούρειο Απόλλωνα στις Βάσσεις)

Γαλλική Επανάσταση – 1794 **Abbé Grégoire** ιδέες για πολιτισμική κληρονομιά και μνημεία σύμβολα όπως οι πυραμίδες της Αιγύπτου, αλλά όταν γίνεται έφορος στο «Επαναστατικό Μουσείο Λούβρου» δεν έχει πρόβλημα να «υποδεχθεί» πίνακες από το Βέλγιο και ακόμη και τον Απόλλωνα Belvedere από το Βατικανό

Σκιπίωνας Αιμιλιανός/Αφρικανός και επιστροφή λεηλατημένων αγαθών από την Καρχηδόνα το 146πΧ – από τότε είχαμε να δούμε αντίστοιχη συμπεριφορά... Μέχρι τον Δούκα Γουέλινγκτον την επομένη του Βατερλώ 1816 => ό,τι πήρε ο Ναπολέων από την Ιταλία θα πρέπει να επιστραφεί και ΔΕΝ λεηλάτησε τη Γαλλία ή το Λούβρο, ούτε πήρε στο Windsor αντικείμενα για δική του χρήση/συλλογή! Γιατί κινήθηκε έτσι ο Γ;

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Λαφυρο από Ιταλία το 1797

Ληλασίες εν καιρώ πολέμου

The **Lieber Code 1863** (Ab. Lincoln) (ή **Instructions for the Government of Armies of the United States in the Field**)

– η **βάση** για τις μετέπειτα συνθήκες, πχ 100 χρόνια μετα περίπου η συνθήκη της Χάγης το 1954 ... Λόγω του Β' ΠΠ «monument units»

Standard Rules of Engagement – αμερικανικός στρατός για επιχειρήσεις ΕΚΤΟΣ ΗΠΑ
Law of War Manual επικαιρ. 2016 από το US Defense Department

Το Μουσείο της Βαγδάτης ...

Παλμύρα, ναός του Βάαλ, Αυγουστος 2015

لحظة تفجير معبد (بعلاشمين) الوثني في مدينة تدمر

STRONG POWER ΣΚΛΗΡΗ ΔΥΝΑΜΗ

SOFT POWER : ΗΠΙΑ ΙΣΧΥΣ

SMART POWER : ΕΞΥΠΝΗ ΔΥΝΑΜΗ

....

Και η πολιτισμική κληρονομιά

Άσκηση για

Την επόμενη φορά θα πρέπει να προετοιμάσετε δύο από τα παρακάτω

Α. Ψάξτε στο διαδίκτυο και βρείτε τουλάχιστον δυο ιδιωτικές συλλογές στην Ελλάδα και δυο εμπόρους αρχαιοτήτων (αρχαιοπώλες). Παρουσιάστε σύντομα την ιστορία τους και τα χαρακτηριστικά τους.

Β. Ψάξτε στο διαδίκτυο και βρείτε τουλάχιστον δυο ιδιωτικές συλλογές και δυο οίκους δημοπρασίας αρχαιοτήτων. Παρουσιάστε σύντομα την ιστορία τους και τα χαρακτηριστικά τους.

Γ. Ψάξτε στο διαδίκτυο και βρείτε τουλάχιστον δυο μεγάλα δημόσια ευρωπαϊκά μουσεία. Ποιά είναι η πολιτική τους (mission statement) και ποιες οι σημαντικότερες συλλογές του (από πού προήλθαν; υπάρχουν περισσότερα αγγεία ή γλυπτά κλπ);

Δ. Ψάξτε στο διαδίκτυο και βρείτε τουλάχιστον δυο μεγάλα αμερικανικά μουσεία. Ποιά είναι η πολιτική τους (mission statement) και ποιες οι σημαντικότερες συλλογές του (από πού προήλθαν; υπάρχουν περισσότερα αγγεία ή γλυπτά κλπ);